

TUDÓSÍTÁSOK, HÍREK

XXXV. VAS MEGYEI LEVÉLTÁRI NAP

Forradalmak és háborúk kora. 1848–1849 és 1914–1918 eseményei Vas vármegyében

Szombathely, a Magyar Nemzeti Levéltár

Vas Megyei Levéltára előadó- és kiállítóterme, 2018. május 15.

A tudományos rendezvény házigazdája, dr. Melega Miklós levéltárvezető köszöntőjében a megjelölt témának nem a bukás mozzanatát emelte ki, hanem a pozitív tartalmát: a nemzet közös célért állt ki, melyben a hazaszeretet dominált. Dr. Szabó Csaba főigazgató (Magyar Nemzeti Levéltár) megnyitójában a „kis háborút” és a „nagy háborút” összekapcsolva fejlődési ívet rajzolt a két történelmi esemény között eltelt hetven év hadászati-technikai fejlődését jellemezve.

Dr. Hermann Róbert történész (Budapest), levezető elnök *Ujvári István honvéd alezredes és a 45. honvéd zászlóalj* címmel részben a főtiszt naplója alapján rekonstruálta a szabadságharc egy zászlóaljának mozgását a Muravidéktől Szombathelyig. Kiderült továbbá a dolgozatból, hogy a 45-ös hadtest részt vett csaknem minden jelentősebb csatában.

Dr. Tilcsik György levéltáros (Szombathely) Wimmer Ágostonnak, a felsőlövői lelkésznek az 1848. őszi Vas vármegyei népfelkelésben betöltött szerepéről beszélt. („*Szívesen szolgálok hazámnak*”) A lelkész fordította németre – kicsit szelídítve – Kossuth népfelkelésről szóló iratát; rátermettségét bizonyítja, hogy népfelkelőinek híre és jelenléte a nyugati határszélen komoly tényező volt, és befolyásolta a visszavonuló horvát csapatok útvonalválasztását.

Dr. Horváth Béla történész (Budapest) előadásában – megjelent könyve alapján – egy katonadinasztia vitéz tagjának és a szabadságharcban a legtöbb győztes csatában részt vett huszárezrednek állított emléket (*Hertelendy Miklós a Württemberg-huszárok élén*). Történetüket – másokkal egybegyúrva – Sára Sándor is feldolgozta a *80 huszár* című filmjében.

Dr. Pál Ferenc levéltáros (Szombathely) a „nagy háború” vidéki hátszágát vizsgálta, kiemelve Zanat és Újperint településeket (*Az 1. világháború hatása a vasi falvak hétköznapijaira*). Átértékelődött a nők szerepe, és új helyzetet hozott a tanítók hadba vonulása is. A hazatértek erkölcsi tőkével rendelkeztek, s a későbbiekben akár vezető szerepet is játszhattak a falu életében.

Dr. Melega Miklós levéltár-igazgató (Szombathely) a háború városra gyakorolt hatását elemezte. A kezdeti lelkesedést és látványélményt fokozatosan fölváltotta a sebesültekkel, hősi halottakkal való találkozás kijózanító tapasztalata. A mindennapi életet a hiánygazdaság határozta meg, s megjelentek a háború hiénái, a nyereszkesedők. A városvezetőknek egyre nehezebb volt a közellátás megszervezése és a közbiztonság fönntartása.

Dr. Horváth Sándor néprajzos-muzeológus (Szombathely) „a megye legnagyobb városáról” tartotta meg referátumát (*Az oszfyasszonyfai hadifogolytábor*). S valóban, a tábor 50–55 ezer fő befogadására tervezték; szárnyvasút kötötte össze a fővonallal, és kiépítettek benne minden olyan ellátó rendszert, amely egy ekkora méretű „város” életéhez szükséges volt. Furcsa módon Pozsonyban található a levéltári dokumentáció nagy része, mely azonban még kutatásra vár.

Söptei Imre levéltáros (Kőszeg) dolgozatának címe: *Cenzúra Vas vármegyében az 1. világháború idején*. Választott témáját négy meghatározó vasi újság elemzésével járta körül. Vizsgálta és összevetette a kormánypárti *Vasvármegye*, a katolikus *Szombathelyi Újság*, továbbá a *Vasmegyei Napló* és a *Kőszeg és Vidéke* helyzetét, irányultságát, tartalmát.

Mayer László levéltáros (Szombathely) *Vályi Manó, az arany Vitézségi Érem kitüntetettje* címmel egy zsidó származású hazafi életútját vázolta fel a tartalékos őrmesterségtől a hadnagyi fokozatig, a kitüntetésig. Érdekesképpen későbbi polgári és családi életéről is beszámolt; a fiú utódok közül Vályi Péter neve ismert, aki miniszterelnök-helyettesi rangig vitte, s tragikus halálának körülményei máig tisztázatlanok.

Dr. Németh Balázs nyelvész, hadtörténész (Szombathely) a világháború második felének eseményeit vizsgálva különleges tárgycsoport bemutatását hívta segítségül (*1918 a háborús kitüntetések tükrében*). Gyűjteménye darabjait bemutatva a 83. gyalogezredre is utalt, amely ezredben szolgált Lehár Antal (akkori rangja szerint) őrnagy és a szerző dédapja is.

Bajzik Zsolt levéltáros (Szombathely) *Sebesültek ápolása és hadigondozás a hárországhban* címmel néhány korábbi előadáshoz hasonlóan a front mögötti világot, a szintén helyállást és hősiességet követelő civil életet tárta a hallgatóság elé.

Utolsóként Feiszt György levéltáros (Szombathely) *az 1. világháború hőseinek Vas megyei emlékműveiről* szólván áttekintést adott az 1915-től a 2. világháború végéig felavatott legjellegzetesebb emlékművek sorsáról. Az előadás példákön mutatta be, hogy az első világháborús emlékművek sok esetben váltak az aktuálpolitika áldozatává, majd az 1848-as szabadságharc centenáriumának megörökítése, a szocializmus időszakának múltat eltörölni igyekvő deheroizáló törekvése sok emlékművet a felismerhetetlenségig átfőrmált. (*Kapiller Ferenc*)

1933-TÓL 2017-IG: A VASI SZEMLE A VILÁGHÁLÓN!

Ezúton jelezzük tisztelt eddigi és leendő olvasóinknak, hogy „Magyarország vezető tartalom-szolgáltatója”, a viszonylag szerény éves előfizetési díjért igen jelentős tartalmat kínáló *arcanum.hu* ez év első hetei óta már tartalmazza folyóiratunknak az indulásától 2017 végéig megjelent összes számát. Az oldal Arcanum Digitális Tudománytár elnevezésű adatbázisában, *Vasi Szemle – Dunántúli Szemle* cím alatt megtalálható állomány kiváló keresőrendszerrel jól használható, kutatható állapotban áll a kutatók és az érdeklődő olvasók rendelkezésére. (A cím magyarázata: a folyóirat történetének egy rövidebb szakaszában, 1940 és 1944 között *Dunántúli Szemle* címen jelent meg. Az 1933-as induláskor egyébként még *Folia Sabariensia* volt a cím, de már a 2. számon e mellett, nagyobb betűkkel szerepelt a *Vasi Szemle* cím is.)

Megjegyezzük továbbá, hogy 1999 eleje óta működő és ingyenesen hozzáférhető honlapunk néhány év óta ugyancsak teljes egészében közli – egy számnyi készlettel – nyomtatott számaink teljes anyagát. Ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy amíg lehetőségeink engedik, továbbra is megjelenjünk papíron – ha a tradicionálisan puritán kivitelben is –, hiszen értékes olvasótáborunknak főként az idősebb nemzedéke, legalábbis részben, inkább ezt a formát részesíti előnyben.

a Vasi Szemle szerkesztői